

BUGUNGI KUNDA TARIX FANINI O'QITISHNING DOLZARB AHAMIYATGA EGA MASALALARI

G'anijonova Dilafruz Noiljon qizi

Andijon davlat pedagogika instituti o'qituvchisi

Ganijonova1995@gmail.com

ANNOTATSIYA

Maqolada yoshlarga tarix fanini o'rganish borasidagi olib borilayotgan islohotlar, O'zbekiston Respublikasida yoshlarning tarixiy savodxonligini oshirish masalalariga ilmiy jihatdan to'xtalib o'tilgan, hamda xulosa va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: *Tarix, O'zbekiston, tarixiy savodxonlik, mustaqillik.*

KEY ISSUES IN HISTORY TEACHING TODAY

ABSTRACT

In the article, the ongoing reforms in the study of history for young people, the issues of improving the historical literacy of young people in the Republic of Uzbekistan were scientifically discussed, and conclusions and recommendations were developed.

Key words: *History, Uzbekistan, historical literacy, independence.*

КЛЮЧЕВЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИИ СЕГОДНЯ

АННОТАЦИЯ

В статье научно обсуждены проводимые реформы в изучении истории для молодежи, вопросы повышения исторической грамотности молодежи в Республике Узбекистан, разработаны выводы и рекомендации.

Ключевые слова: *История, Узбекистан, историческая грамотность, независимость.*

KIRISH

Bugun o‘zining turli xil, rang – barang o‘zgarishlari bilan, dunyo ahlini hayrat va tashvishga solib kelayotgan global muammolar, insoniyatni bir talay sinovlar girdobiga tashlamoqda. Dunyoning qaysi bir mintaqasida tabiiy ofatlar avj olib insoniyat ushbu ofatlarning og‘ir azob va uqubatlarini tortib kelayotgan bo‘lsa, ayrim mintaqalarida esa odam savdosi, ekstremizm va terrorizm, qurol savdosi, narkomaniya, ijtimoiy tengsizlik, gender muammolari avj olayotganligi dunyo hamjamiyatini chuqur o‘yga solmoqda. Binobarin, xalqaro hamjamiyatni, xalqaro tashkilotlarni o‘yga solib kelayotgan bunday zo‘ravonliklarga qarshi kurashishda, ma’lum bir tashkilotlar yoki gegemon davlatlar emas, balki butun insoniyatni o‘zi o‘zining qadr-qimmati, huquq va erkinligini ta’minlash uchun kurashishi kerak ekanligini ko‘rsatmoqda.

Bu esa, biz oldimizga qo‘ygan maqsad, xalqparvar davlat va adolatli fuqarolik jamiyatini qurish yo‘lidagi islohotlarimizni amalga oshirishimizda bir talay qiyinchiliklarni tug‘dirmoqda.

Mustaqillik yillarida O‘zbekiston olimlarining samarali tadqiqotlari natijasida milliy tariximizning ilgari noma’lum bo‘lgan sahifalari ochildi, tarixiy o‘tmishimizning ko‘p jihatlari kashf etildi. Natijada tarix fan – xalqqa jamiyatning ma’naviy taraqqiyotiga xizmat qilishdek azaliy vazifasini qayta tikladi. Milliy mafkura va ma’naviy-axloqiy barkamollikni shakllantirishda tarixiy komponentlarni o‘rni beqiyos. Tarix fanining ta’limiy va tarbiyaviy vazifasi ham aynan mana shu komponentlarni yoshlarda shakllantirishga xizmat qiladi. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun va “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”ga, 2021-2025 – yillarga mo‘ljallangan “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi”ga muvofiq ta’lim bosqichlarining uzluksizligi va izchilligini ta’minlash, ta’limning zamonaviy metodologiyasini yaratish xamda ular asosida bo‘lajak tarix o‘qituvchilarini kasbiy kompetentligini oshirishni taqozo etadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoniga ko‘ra 2017-2021- yillarda O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi taraqqiyotning yangi bosqichini boshlab berdi. Unga ko‘ra uzluksiz ta’lim

tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta'lim xizmatlari imkoniyatlarini oshirish, shuningdek bu borada pedagog va mutaxassislarning malaka darajasini yuksaltirishga katta ahamiyat berilgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyevning "Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz" nomli asarida "Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech og'ishmasdan, qat'iyat bilan davom ettiramiz, balki bu siyosatni eng ustuvor vazifamiz sifatida bugun zamon talab qilayotgan yuksak darajaga ko'taramiz. Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosidan o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz", — degan fikri bugungi kunda ta'lim tarbiyaga davlat siyosati darajasida e'tibor berilayotganidan dalolatdir. Binobarin, mamlakatimizning taraqqiy etishi, rivojlanishi, jahon hamjamiyatida tutgan o'rni, kelajagining kafolatlari bugungi kundagi yoshlarimizning qay darajada tarixiy bilimdonligi, milliy ongining yuksakligi va tarixiy madaniyatiga bog'liqdir. Shuningdek, Prezidentimiz Sh.M. Mirziyoyevning "Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz" asarida O'zbekiston o'qituvchi va murabbiylariga tabrigida, " ... ayni paytida bugungi kunda oldimizda yanada muhim va dolzarb vazifalar turganini hammamiz yaxshi tushunamiz. Shu borada ilm-fan va ta'lim – tarbiya sohasining moddiy texnik bazasini yanada mustahkamlash, uning nafaqat davr bilan hamohang bo'lishini, balki zamondan oldinda yurishini ta'minlash, pedagog kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlashning ilg'or usullaridan keng foydalanish, bu ishlarni xorijdagi nufuzli markazlar bilan hamkorlikda olib borish, sohaga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, o'qituvchi va domlarning mashaqqatli va mas'uliyatli mehnatini har taraflama rag'batlantirish bilan bog'liq vazifalarni amalga oshirish, qisqa qilib aytganda, hayotimizga katta kuch bilan kirayotgan yangi avlodimizni kamol toptirish uchun davlatimiz tomonidan barcha imkoniyatlar safarbar etiladi"

Tarixni o'rgatish yoshlarga milliy g'oyani singdirish va ularda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish, hozirgi zamon taraqqiyotining asosiy tendensiyalari va ziddiyatlari mohiyatini to'g'ri tushunishga tayyorlashning muhim vositasidir. Ushbu masalani yanada takomillashtirish, nafaqat o'sib kelayotgan yoshlarni, balki yurtimizdagi barcha fuqarolarning ham tarixiy qadriyatga ega bo'lishini ta'minlovchi tizimni yaratish maqsadida 23-sentyabri 2020-yildagi O'zbekiston Respublikasining Ta'lim to'g'risida qonuni qabul qilindi. Ushbu qonunni qabul qilishdan maqsad, avvalo yoshlar o'rtasida tarixiy ta'lim va tarbiya tizimini yaxshilash, o'quvchi yoshlarni yurtimiz tarixiga hurmat bilan munosabatda bo'lishlariga erishish, yoshlarimizning milliy qadriyatlari va madaniyatini oshirishdan iborat. Tarix o'qitish jarayoni ikki yo'l bilan oshiriladi.

Birinchisi – kuzatish metodidir. Bu metoddan foydalanganda, turli xildagi o'quv-metodik adabiyotlar, o'quvchilarning yozma ishlari, ma'ruzalari, ularning javoblari, o'qitishga berilgan baho va xulosalar bilan tanishib chiqiladi, darslar kuzatiladi, o'quvchilarning bilimi va malakalari o'rganiladi. Shunday qilib, kuzatish metodidan foydalanganda, tadqiqotchi tarix o'qitishning mavjud tajribasi doirasidan chetga chiqmaydi, uni tabiiy kuzatadi va o'rganadi.

Ikkinchisi – tajriba metodi. O'qituvchi o'qitish jarayonini o'zi xohlaganicha uyushtiradi. Xullas, ijodiy ish qiladi va uning bu ishi ilmiy tajribaga o'xshab ketadi. Biroq, o'qituvchi qilgan ijodiyizlanishlarning ilmiy tajribadan farqi, shundaki o'qituvchi darsda amaliy vazifani hal qiladi, uning xulosalari esa o'z faoliyatining natijasi bo'ladi. Ilmiy tajribada aksariyat o'qituvchilarning ishi uchun umumiy bo'lgan qonuniyatlar tadqiq etiladi, chiqarilgan xulosalar ilmiy asosda rasmiylashtiriladi. Shuning uchun xam, tarix o'qitish jarayonini tadqiq etishdagi kuzatish metodini eksperimental tadqiqotdan farq qila bilish kerak. Tarix o'qitishda o'quvchilarning yoshi, bilimi, fikrlash qobiliyati va umuman psixik faoliyatini e'tiborga olmasdan turib, ularning o'quv faoliyatiga samarali ta'sir etib bo'lmaydi. Shu sababli metodika psixologiya fani bilan chambarchas bog'liqdir. Tarix o'qitish jarayonida ustoz va shogirdlar o'rtasida ma'naviy yaqinlik, sog'lom va estetik kayfiyat vujudga keltirilishi

o'quvchilarning o'quv faoliyatini faollashtiradi, darsning samaradorligini oshiradi. Tarix fanini o'qitish milliy ongini o'stirishda, ijtimoiy faol va ma'naviy barkamol shaxsni, yurtini sevib ardoqlaguvchi fuqaroni, haqiqiy vatanparvar insonni tarbiyalab yetishtirishda nihoyatda katta ahamiyatga egadir.

Shunday qilib, tarix fanini o'qitish talabalar milliy ongini o'stirish, ularni milliy g'urur va iftixor, vatanparvarlik, insoniylik, yuksak ma'naviyat kabi olijanob an'analar ruhida tarbiyalashda bitmas-tuganmas imkoniyatlarga egadir. Demak, ta'lim va o'qitish sifatini baholashning xalqaro standartlarini joriy etish asosida ta'lim muassasalarining sifati hamda samaradorligini oshirish bugungi kunning davlat siyosati darajasida turgan asosiy masalalardan biridir. Yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirishda mustaqil fikrlashga katta e'tibor berilishi – davlatning ustuvor vazifalaridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Harakatlar strategiyasi asosida jadal taraqqiyot va yangilanish sari/ Nashrga tayyorlovchilar: M. Bekmurodov, Q. Quronboyev, L. Tangiyev. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2017. – B. 70-72.

2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. I jild. – Toshkent: O'zbekiston, NMIU, 2017. – B.146.

3. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent, O'zbekiston, 2018. – B. 24-25.

4. Nematov, O. (2018). Historical and religious monument of muhammad sharif (Mevlanagrekushoh). Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR), 7(9), 448-452.

5. Odilov, B. A., & Karimov, N. R. (2020). Analysis of Targeted Research in 20-30 Years of the XX Century. PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology, 17(6), 8887-8893.

6. Дониёров, А. Х., & Каримов, Н. Р. (2018). " КИТАБ АЛ-ХИКМА" И" ХИКМА" В НАУЧНОМ НАСЛЕДИИ ХАКИМА ТИРМИЗИ. In лучшая научная статья 2018 (pp. 48-52).
7. DAVLATOVA, K., & NEMATOV, O. (2021). Tajiks of jizzakh oasis: traditional way of life, customs and traditions and rituals. Journal of Contemporary Issues in Business and Government| Vol, 27(3), 1325.
8. Karimov, N. R. (2019). SOME BRIEF INFORMATION ON AL-SIHAN ALISITTA. Theoretical & Applied Science, (5), 611-620.
9. Karimov, N. R. (2018). Some researches on Abu Isa Tirmidhi in European countries. International Journal of Current Research, 10(12), 76170-76173.
10. Aminovna, S. S., Rustamovich, N. B., & Kizi, S. U. B. (2019). Problems and prospects of vaccination against influenza among risk groups in pregnant women and students'. International scientific review, (LVII), 85-87.
11. Mavlyanov, U. N. (2021). FAHRUDDIN ALI SAFI'S TEACHING ABOUT BEING. Bulletin of Gulistan State University, 2021(2), 61-67.
12. Davlatova, K., & Nematov, O. (2021). TRADITIONAL CLOTHES OF JIZZAKH PEOPLE. Theoretical & Applied Science, (5), 366-369.
13. Mavlyanov, U. (2022). ABOUT "THE ART ACADEMY OF BAYSUNKUR". European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 2(06), 133-138.
14. Мавлянов, У. Н. (2021). ALI SAFIY AXLOQ QOIDALARIGA AMAL QILISHNING ANAMIYATI HAQIDA. ФИЛОСОФИЯ И ЖИЗНЬ МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ, (1).
15. Davlatova, K., & Nematov, O. (2021, November). TRADITIONAL JEWELERIES AND DECORATIONS. In International Scientific and Current Research Conferences (pp. 26-28).
16. Мавлянов, У. Н. (2020). ПРОБЛЕМЫ ОНТОЛОГИИ И НАСЛЕДИИ АЛИ САФИ. Вестник Российского философского общества, (1-2), 200-209.